

2021/3

TESEV
DEĞERLENDİRME
NOTLARI

**COVID-19 ve
Veriye Dayalı
Kentsel
Dayanıklılık
Politikaları**

TESEV Değerlendirme Notları, TESEV'in çalışma alanlarındaki konulara ilişkin farklı bakış açıları ve önerileri kamuoyuyla paylaşmayı hedeflemektedir.





Mehmet Aktaş

Marmara Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nden mezundur. 2013'ten beri Sultanbeyli Belediyesi'nde sırası ile Proje Koordinatörü, Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Şefliği görevlerinde bulundu. Hali hazırda aynı belediyede Strateji Geliştirme Müdürü olarak görev yapmaktadır. Süreç yönetimi, veri yönetimi, katılımcılık ve BM Küresel Hedeflerin Yerelleştirilmesi konularında çalışmalarına devam etmektedir.



Bahadır Keşan

2001 yılında Saint Benoit Fransız Lisesinden, 2009 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümünden mezun olarak Şehir Plancısı unvanı aldı. 2018 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi Şehir Planlama Ana Bilim dalında yüksek lisans derecesi elde etti. 2009 yılından itibaren Maltepe Belediyesinde Fen İşleri Müdürlüğü, Plan ve Proje Müdürlüğü ve Strateji Geliştirme Müdürlüğü'nde görev aldı. 2019 yılı Ocak ayından itibaren Strateji Geliştirme Müdürü olarak görev yapmaya başlamıştır.

Giriş ve Arkaplan

İlk kez Çin'in Vuhan kentinde 12 Aralık 2019 tarihinde ortaya çıkan COVID-19 salgını insanlığı hazırlıksız yakalamıştır. 11 Mart 2020'de Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından korona virüs küresel salgın anlamına gelen "pandemi" olarak ilan edilmiştir. Salgın ekonomik ve toplumsal hayatı beklenmedik bir biçimde sarsmış, toplum sağlığını hem ruhsal hem de fiziksel bağlamda derinden etkilemiştir. Tüm dünyada insanlar evlerine kapanarak salgının olumsuz etkilerinden kendilerini korumaya çalışmıştır. Ülkeler arası ithalat-ihracat durmuş, dünya genelinde yiyecek gibi temel ihtiyaçlara erişim sıkıntısı yaşanmıştır.

COVID-19 Pandemi süreci, ani krizlere karşı kentsel dayanıklılığın önemini bir kez daha gözler önüne sermiştir. Salgın sürecinin başlangıcında birçok şehir, salgının ortaya çıkardığı yeni koşullar ve ihtiyaçlar karşısında anlık kriz yönetim stratejileri geliştirerek, krizin olası olumsuz etkilerini en aza indirmeye çalışmıştır. Salgın sürecinin uzamasıyla birlikte, şehir hayatı ekonomik, sosyal ve çevresel boyutlarda ciddi şekilde etkilenmiş; yerel yönetimler de yaşanan değişimlere uyum sağlamak üzere kentleri yapılandırmak için yeni politikalar üretmeye başlamışlardır. Argüden Yönetişim Akademisi, Sultanbeyli ve Maltepe Belediyeleri ülkemizde ilk korona virüs vakasının tespit edildiği 2020 Mart ayından itibaren, vatandaşların öncelikli ihtiyaçlarını belirlemek ve bu ihtiyaçları süratle etkin şekilde



Bir yerel yönetimde veriye dayalı karar alabilmek için öncelikle pandemiden birinci derece etkilenen faktör, yani insan faktörü incelenmeli ve bu konuda bilgi sahibi olunmalıdır.

karşılıklı için çalışmalara başlamıştır. Maltepe ve Sultanbeyli Belediyelerinin daha önce Bernard Van Leer Vakfının yürüttüğü, TESEV'in ortakları arasında bulunduğu Kent95 programında ortak çalışma yürütmüş olmaları bu araştırmanın da kalitesine olumlu etki ederek çalışmanın daha hızlı ve etkili yürütmesini sağlamıştır.

Bu kapsamda COVID-19 ile mücadeleye yönelik yürütülen faaliyetlerin verileri analiz edilmiş; ülke genelinde salgın sürecinin psikolojik, sosyolojik ve ekonomik etkilerini tespit etmek amacıyla gerçekleştirilen araştırmaların bulguları incelenmiş ve yurttaşların ihtiyaçları öngörülme çalışılmıştır. Ancak bu çalışmalar iki belediyede de halkın ihtiyaçlarının tespitinde sınırlı kaldığından, yerel düzeyde saha araştırmaları yapılmasına karar verilmiştir.

Saha araştırmaları her iki belediyede 6 aşamadan oluşmaktadır. Bu kapsamda, iş yerlerine, hanelere, kurum içi ve kurum dışı paydaşlara anket, kurum müdürlerine ve dış paydaşlara mülakat uygulaması yapılmıştır. İki belediyede eş zamanlı ve aynı yöntemlerle yapılan bu çalışma, 11 Mart 2020 tarihi itibarıyla ülkemizi etkisi altına alan korona virüs salgınının Sultanbeyli ve Maltepe'deki iş yerleri, haneler ve kurumlar üzerinde yarattığı etkilerin tespit edilmesi ile beraber, ani veya beklenen tüm tehlikelere karşı kentsel dayanıklılığın artırılmasına

yönelik belediyelere öneriler geliştirilmesini amaçlamaktadır. Bu değerlendirme notunda söz konusu araştırmanın sonuçları ve bulguları sunularak, yerel yönetimlerin kentsel dayanıklılığı artırmaya yönelik faaliyet önerileri paylaşılacaktır.

Salgının Kent Yaşamına Sosyal ve Ekonomik Etkileri

İnsandan insana geçen ve yüksek bulaşıcılık ve ölüm oranına sahip bir virüsten kaynaklı olması nedeniyle COVID-19 salgını şüphesiz en çok kentlerde yaşayan insanları etkilemiştir. Bir yerel yönetimde veriye dayalı karar alabilmek için öncelikle pandemiden birinci derece etkilenen faktör, yani insan faktörü incelenmeli ve bu konuda bilgi sahibi olunmalıdır. Bu maksatla Maltepe ve Sultanbeyli Belediyeleri öncelikle salgına en geniş çapta maruz kalan hane halklarına yönelik bir araştırma yapmıştır. Ayrıca salgının ekonomik etkilerini ölçmek için de ilçelerde ticari faaliyet gösteren işyerlerine yönelik ekonomik etki araştırması yapılmıştır.

Ekonomik etki araştırmasında, korona virüs salgın sürecinde esnafın aylık cirosunun her iki ilçe ortalamasının %80'inden fazlasında azaldığı tespit edilmiştir. Yapılan araştırmalarda iş yeri sahiplerinin büyük kısmının personel çıkarmadığı görülmüş; katılımcıların ortalama %39'unun korona virüs etkilerinin 1 yıldan uzun süreceğini tahmin ettikleri ortaya

koyulmuştur. Her iki ilçede de kısa çalışma ödeneğine başvurunun tüm çalışanların 4'te 1'ine yönelik yapıldığı tespit edilmiştir. Buna bağlı olarak hane halkı araştırmasında ise iki ilçede vatandaşların ortalama %31'i hane halkı gelirinin azaldığını, %22'si hane gelirinin çok azaldığını belirtmiştir. Bu durum iki araştırma arasında ekonomik anlamda paralellik olduğunu göstermektedir. Aynı şekilde COVID-19 sürecinde gerek belediye gerekse diğer kamu kurumlarına ekonomik nedenlerle yapılan başvuruların bölgesel ekonomik gelişmişlik düzeyi ile paralel şekilde arttığı veya azaldığı görülmüştür. Bu durumda pandeminin ekonomik etkileri düşünüldüğünde düşük gelirli kesimin süreç içinde daha da dezavantajlı hale geldiği söylenebilir.

Kentsel Mekânlarda Pandemi Kaynaklı Değişimler

Salgın kentlileri olduğu kadar kentleri de fazlasıyla etkilemiştir. Kentin düşük gelir profiline sahip bölgelerinde pandemi sorunu ekonomik sorunların mekâna yansımından dolayı daha da artmaktadır. Öncelikle bu bölgeler kişi başına düşen ortak alanların azlığı, kişi başına düşen park, yeşil alan, çocuk oyun alanı ve spor alanı gibi rekreasyon alanlarının varlıklı kesimin yaşadığı yerlere göre az olması, toplu taşımanın daha yoğun ve yaygın bir biçimde kullanılması gibi sebeplerle sosyal

mesafenin azaldığı yerler haline gelmekte; bu da salgının yayılım hızını artırmaktadır. Ayrıca düşük sosyoekonomik seviye beraberinde genellikle düşük eğitim seviyesini de getirdiğinden, salgınla mücadelenin bilgiye dayalı yöntemlerinin toplumda daha yavaş yayılmasının salgın yayılma riskini artırdığı çıkarımı yapılabilir.

Salgının ekonomik hayata etkisinin bir diğer boyutu da mavi yakalılar ve beyaz yakalıların çalışma biçimleri üzerindeki etkisi ve onu nasıl değiştirdiğidir. Salgının ilk ortaya çıktığı 2020 yılı Mart ayı ve bunu izleyen kapanma süreçlerinde beyaz yakalı kesim evden çalışma yöntemleri uygulayabilmiş ve bunda kısmen başarılı olmuştur. Bu konuda bazı yöntemler o kadar başarılı olmuştur ki büyük şirketlerden pandemi sonrası da evden çalışma düzenine devam edileceği açıklamalarını duymak şaşırtıcı olmaktan çıkmıştır. Kentsel ekonomide hizmet sektörünün klasik yer seçimi kriterleri kapsamında merkezi yerlerde bulunan büyük ve gösterişli iş merkezleri, lüks ofis binaları, bunların çevresinde bulunan yeme içme sektörü, toplantı ve kongre merkezi gibi destekleyici faaliyetlerin maliyetleri ve varlıkları sorgulanabilir hale gelmiştir. Çalışanların ofis maliyetlerindeki azalmalar ile evden çalışmanın teşvik edilmesi, bunun kent ulaşımı üzerinden aldığı yük, kentsel altyapı ihtiyacının ekonomik faaliyetlerin coğrafi



... Bu durum, COVID-19'un evinden çıkıp işine gitmek zorunda kalan düşük sosyoekonomik seviyeye sahip mavi yakalı çalışanlar arasında daha hızlı yayılmasına ve bu grubun daha dezavantajlı hale gelmesine neden olabilmektedir.

konumuna paralel olarak kent merkezinden çeperlere doğru daha dengeli bir dağılım sağlamış olması şüphesiz kent planlamasına bakışı uzun vadede değiştirecek adımların atılmasını sağlamıştır.

Buna benzer bir şekilde salgından korunma maksadı ile online alışverişe yönelme ve AVM, market, pazar gibi ekonomik değer değişiminin yüz yüze gerçekleştiği piyasalarda yer seçimi alışkanlıklarını değiştirmeye başlamış, ticari faaliyetlerin kent içinde bulunduğu yerleri, buna bağlı olarak buradan doğan rantları sorgulatır hale getirmiştir. Ancak beyaz yakalılar için bu kadar radikal olan değişimler mavi yakalılar için en azından araştırma kapsamında incelenen İstanbul geneli, Maltepe ve Sultanbeyli özelinde gözlemlenmemiştir. Emek yoğun endüstriyel üretimin hâkim olduğu sanayi bölgelerimizde üretim henüz endüstri 4.0 seviyesine gelmediği için işçinin fiziki varlığına bağımlılıktan kurtulamamış, hizmet sektöründe yaşanan uzaktan çalışma altyapısı aynı hızda kurulamadığından henüz var olamamıştır. Bu durum, COVID-19'un evinden çıkıp işine gitmek zorunda kalan düşük sosyoekonomik seviyeye sahip mavi yakalı çalışanlar arasında daha hızlı yayılmasına ve bu grubun daha dezavantajlı hale gelmesine neden olabilmektedir.

Yerel Yönetimlerin ve Paydaşlarının Salgın Sürecinde Karşılaştığı Sorunlar

Aynı çalışmanın önemli bir parçası olan Kurumsal Etki Araştırması salgının bu iki belediye üzerinde yarattığı kurumsal etkilerin tespit edilmesini ve salgın süreci tecrübesine dair kurumsal hafıza oluşturulmasını amaçlamaktadır. Araştırmada katılımcılara salgın sürecinin başlangıcında nasıl hareket ettikleri, müdürlük olarak faaliyetleri, işbirliği yapılan birimler, üst yönetim ile iletişim, dijital iletişim kanallarını kullanma düzeyi, kriz yönetiminde başarılı ve eksik yönler, personel kapasitesi, mali kapasite ve bilişim altyapısı yeterlilik düzeyi, dış paydaşlarla işbirliği yapma durumu ile veri tutma ve veri alışverişi yapma durumlarına ilişkin sorular sorulmuştur. Araştırmanın örneklemini, iki belediyeye bağlı müdürler ile 528 personel oluşturmaktadır. Her iki belediyede birimlerin büyük bir çoğunluğu salgın sürecine hazırlıksız yakalandıklarını belirtmişlerdir. Salgın sürecinin ilk 10-15 günlük döneminde, birimler salgınla mücadelenin getirdiği yeni koşullara uyum sağlamakta ve rutin işlerin süreç ile paralel şekilde yeniden düzenlenmesinde zorluk yaşamışlardır. Bununla birlikte ilk şok atlatıldıktan sonra çoğu birimin belirli bir planlama dâhilinde kendi



Salgın süreci veriye dayalı karar verme stratejilerinin ne kadar önemli olduğunu göstermiştir. Veri elde etme, analiz etme ve bu verilere dayalı hizmet politikalarının hayata geçirilmesinde belediyelere kaynak ve zaman tasarrufu sağlayarak, hizmetlerin etkin üretilmesini gerçekleştirmektedir.

çalışma sistemini oluşturabildiği görülmüştür. Kurumda hizmet veren personelin salgın sürecinde yaşadığı kaygıların başında, sahada vatandaşla birebir temasta bulunan mesai arkadaşlarının virüs taşıma riski gelmektedir. Bu konuda genel kanı sahadaki tüm personele COVID-19 testi yapılması gerektiği yönünde olmuştur. Aynı zamanda salgın sürecinin ortaya çıkardığı yeni koşulların, kurum içi bir dizi düzenleme yapılmasını gerekli kıldığı ifade edilmiştir. Salgın süreci ve benzeri durumlara karşın kurum içerisinde etkin bir kriz yönetimi olması gerektiği vurgulanmıştır. Kurumların etkin bir afet ve salgınla mücadele stratejisine sahip olması ve bu stratejiye göre tedbirlerin alınması gerektiği ifade edilmiştir. Salgın sürecinde birimler özellikle sahada çalışan müdürlükler ile yoğun şekilde işbirliği yaptıklarını belirtmişlerdir. Birim yöneticileri ve personellerin tamamına yakını üst yönetimle etkin bir iletişim kurabildiklerini, taleplerini üst mercilere rahatlıkla ulaştırarak, hızlı geri dönüş alabildiklerini ifade etmişlerdir. Bu anlamda belediye personelleri, her iki belediyeyi de kriz yönetimi konusunda başarılı bulmaktadır.

Salgının yayılma hızı karşısında toplantıların yüz yüze yapılması imkânsızlaşmış, toplantı organizasyonları dijital platformlar üzerinden gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte en çok kullanılan dijital platform belediyelerde

Zoom uygulaması olmuştur. Birimler arası ya da birim içi iletişimde daha çok telefon ve WhatsApp uygulamasının kullanıldığı görülmüştür. Teknolojik olanaklar dâhilinde, uzaktan çalışma sistemine geçiş yapılarak, işler çevrimiçi programlar üzerinden yürütülmüştür. Ancak uzaktan çalışma için gereksinim duyulan dizüstü bilgisayar gibi teknolojik araçların yetersiz sayıda olması ve vatandaş tarafından gerçekleştirilen başvurular gibi bir kısım işlemlerin çevrimiçi platformlar üzerinden yapılamamasından dolayı müdürlüklerin bazıları uzaktan çalışma sistemine geçememiştir. Personel yetersizliği ya da dijital altyapı sorunları yaşansa da, birimler arası dayanışma ile süreçlerin aksamadan yürütüldüğü ifade edilmiştir. Kamu satın alma prosedürlerinin kriz durumlarında hızlı aksiyon alınmasını engellemesi ve kurdaki dengesizlikler nedeniyle firmaların temkinli hareket etmesi, teknolojik ürün tedarikinde aksamalara yol açmış; birimlerin teknolojik ihtiyaçlarının giderilmesinde zorluklar yaşanmıştır. Genel vergi ödemelerinde yaşanan düşüş nedeniyle belediyelere iller bankası üzerinden yapılan mali aktarımlarda ciddi düşüşler meydana gelmiştir. Salgın sürecinde vatandaşların ekonomik sıkıntıları nedeniyle vergi ödemelerinde zorlanmaları, belediyelerin gelirlerinde düşüşe sebep olmuştur. Belediyeler yatırım

projelerini ve yüklü alımlarını ertelleyerek bütçe dengesini sağlamak için mali disiplin politikaları uygulamıştır. Salgın sürecinde kurumlar arası iletişim ve işbirliğinin önemi vurgulanmış; STK'lar, muhtarlar ve gönüllülerin sürece dâhil edilmesinin iş ve işlemlerin yürütülmesinde, kamuoyu farkındalığının artırılmasında kolaylaştırıcı faktörler olduğu gözlemlenmiştir.

Salgın süreci veriye dayalı karar verme stratejilerinin ne kadar önemli olduğunu göstermiştir. Veri elde etme, analiz etme ve bu verilere dayalı hizmet politikalarının hayata geçirilmesinde belediyelere kaynak ve zaman tasarrufu sağlayarak, hizmetlerin etkin üretilmesini gerçekleştirmektedir. Her iki belediyenin ortak araştırmasında elde edilen veriler ile öneriler geliştirilmiştir.

COVID-19 salgınının iş yerleri, haneler ve kurum üzerindeki etkileri araştırılarak elde edilen bulgular doğrultusunda, belediyelerin kentsel dayanıklılık düzeyi değerlendirilmiş; meydana gelebilecek yeni krizlere karşı belediyelere kentsel dayanıklılığını artırmaya yönelik faaliyet önerileri geliştirilmiştir. Araştırma sonuçları ve öneriler kriz yönetimi, teknolojik altyapı, personel yönetimi, mali yönetim, veri yönetimi, katılımcılık, sağlık, sosyal destek ve erişebilirlik, eğitim ve bilinçlendirme olmak üzere 9 başlık altında toplanmıştır.

Veri Yönetimi: Pandemi süreci, veri yönetiminin

krizle mücadelenin önemli bir parçası olduğunu ortaya koymuştur. Bu süreçte, ihtiyaçların seri şekilde tespit edilmesi ve oluşan ani sorunlara karşı işlevsel bir kurumsal tepki mekanizmasının geliştirilmesi, verilerin düzenli şekilde toplanması ve değerlendirilmesi ile sağlanabilmektedir.

Kriz Yönetimi: Kriz, bir mekanizmanın mevcut konumunu ve geleceğini etkileyen, hiç beklenmeyen bir anda ortaya çıkan ve genelde önlem alınmakta geç kalınan olumsuz bir durumdur. Kriz yönetimi ise, insan hayatını tehdit eden olumsuz durumların (Küresel ısınma, deprem, su kıtlığı, ormansızlaşma, sel baskınları vb.) krize dönüşmesini önlemek için, tehdit senaryolarının oluşturulmasını ve bunlara karşı hazırlık, müdahale ve değerlendirme adımlarını içermektedir. Beklenmeyen ve öngörülemeyen birçok sorunu beraberinde getiren COVID-19 Pandemisi, kriz yönetiminin önemini bir kez daha göstermiştir. Salgının ekonomik, sosyolojik ve psikolojik etkileri, dünya genelinde tüm kurum ve kuruluşların iş yapış şekillerini gözden geçirmelerini gerekli kılmıştır. Bu dönemde birçok kurum krizle mücadeleye yönelik eylem planları hazırlamış, kurumlar tanınmayan bir tehlike karşısında hızlı karar almak ve hareket etmek için diğer kurumlarla tecrübe paylaşımına ihtiyaç duymuştur. Pandemi sürecinde kurumlar arası bilgi akışı oluşturulan online platformlar



Korona virüs salgınının başlamasıyla birlikte, kamu kurumlarının ve işletmelerin evden çalışmaya geçmesi, toplantıların online platformlar üzerinden yapılması ve eğitimin uzaktan verilmesi nedeniyle dizüstü bilgisayar talebinde büyük artış yaşanmıştır.

aracılığıyla sağlanmış, rutin iş akışları kısmen askıya alınarak; mali ve beşeri kaynaklar krizle mücadeleye yönelik kullanılmıştır.

Teknolojik Altyapı: Korona virüs salgınının başlamasıyla birlikte, kamu kurumlarının ve işletmelerin evden çalışmaya geçmesi, toplantıların online platformlar üzerinden yapılması ve eğitimin uzaktan verilmesi nedeniyle dizüstü bilgisayar talebinde büyük artış yaşanmıştır. Buna bağlı olarak uzaktan çalışma ve eğitim için gerekli web kamerası, mikrofonlu kulaklık gibi ekipmanlara ihtiyaç da artmıştır. Birçok insan virüsün bulaşma riskine karşı evlerinden çıkmayarak; alışveriş, ödeme, başvuru vb. ile ilgili işlemleri dijital platformlar üzerinden gerçekleştirmiştir. İyi bir bilişim kapasitesine sahip olan kurumlar bu sürece uyum sağlayabilirken, teknolojik altyapı ve ekipman yetersizliği olan kurumlar, işlerin plansız ilerlemesi, iş yükünün artması, geniş kitlelere sunulan hizmetin aksaması gibi problemleri daha yoğun olarak yaşamıştır.

Personel Yönetimi: COVID-19 salgının ortaya çıkardığı yeni koşullar, kamu personelinin kriz sürecinin belirsizliği ve sağlık tehdidi karşısında bedensel ve ruhsal sağlığını muhafaza etmesini zorunlu kılmıştır. Bunun yanında iş yükünün belli alanlarda yığılması sonucunda, kamu çalışanlarından kendi alanları haricinde, farklı alanlarda çalışmaya kısa sürede adapte olmaları beklenmiştir. Yaşanan bu tecrübe, personel

yönetiminin, krizle mücadelenin önemli bir parçası olduğunu teyit etmiştir.

Mali Yönetim: Pandemi sürecinde, salgın karşısında kısıtlama önlemleri sonucunda belirli sektörlerde faaliyetlerin ciddi oranda azalması (örneğin konaklama ve yiyecek hizmetleri) ya da durması (havayolu taşımacılığında olduğu gibi), gıda ve tıbbi malzeme giderlerinin artması ve ekonomik destek paketleri için mali kaynak ayrılması Türkiye ekonomisine ek maliyetler getirmiştir. Ülkemiz genelinde yerel yönetimler de, dezenfeksiyon hizmetinin verilmesi ve artan sosyal yardım taleplerinin karşılanmasına yönelik bütçe kalemlerinin yeniden düzenlenmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

Katılımcılık: Katılımcılık, karar alma ve hizmetlerden etkilenen tüm kesimlerin, karar alma ve hizmet geliştirme süreçlerine dâhil olmasıdır. Paydaş olarak nitelenen tüm yerel aktörlerin karar alma mekanizmalarına katılımını daha etkin yerel politikaların geliştirilmesini sağlar. Bu nedenle kriz durumlarını iyi yönetebilmenin yolu da katılımcılıktan geçmektedir. COVID-19 salgının ortaya çıkardığı ihtiyaçların kısa sürede karşılanması zorunluluğu, kamu-özel sektör- akademi-STK işbirliğinin artırılmasını gerekli kılmıştır.

Sağlık: COVID-19 Pandemisi kamu sağlığını tehdit eden küresel bir kriz olarak ortaya çıkmıştır. Salgın süreci boyunca başta 65 yaş



Süreç sonunda kurumlarımız açısından kriz etkilerinin özetle 4 ana konuda incelenip değerlendirilebileceği anlaşılmaktadır. Bu konular COVID-19'un kent üzerinde, kentliler üzerinde, yerel yönetim çalışanları üzerinde ve yerel karar vericiler üzerindeki etkileri şeklinde sıralanabilir.

üstü ve kronik hastalığa sahip bireyler olmak üzere milyonlarca kişinin bedensel ve ruhsal sağlığı olumsuz etkilenmiştir. Yerel yönetimlerin vatandaşların ruhsal sağlığını iyileştirmeye yönelik online ve ücretsiz sosyal ve kültürel aktiviteler düzenlemesi bu zor durumu kolaylaştırıcı etken olarak görülmektedir.

Sosyal Destek ve Erişilebilirlik: Erişilebilirlik, herhangi bir ürünün, hizmetin, teknolojinin ya da ortamın engelliler ve yaşlılar dâhil olmak üzere herkes tarafından ulaşılabilir ve kullanılabilir olmasını ifade etmektedir. Dezavantajlı grupların kent hayatında eğitim, sağlık, kültür vb. hizmetlere erişimi sosyal destek çalışmaları ile desteklenmektedir. COVID-19 Pandemisinin ortaya çıkardığı koşullar, özellikle dezavantajlı grupları ekonomik olarak zor duruma düşürmüştür. Aynı zamanda, salgın süreci ekonomik dar boğazdan kaynaklı olarak dezavantajlı kesimlerin daha da büyümesine yol açmıştır.

Eğitim ve Bilinçlendirme: Pandemi sürecinde vatandaşın paniğe kapılmadan soğukkanlılıkla hareket etmesi, salgına karşı önleyici kuralların toplum genelinde benimsenmesi ve yaygınlaştırılması, sosyal destekler konusunda farkındalık yaratılması halkı bilinçlendirme faaliyetlerini öne çıkarmıştır.

Son Sözler ve Sonuç

Sonuç olarak kentsel dayanıklılık konusunda politikalarını henüz güçlendirme aşamasında olan yerel yönetimlerimiz, ülkemizde ve dünyada bulunan diğer tüm kamu kurumları gibi salgına hazırlıksız yakalanmıştır. Bu durum kurumlarda veri kültürünün yerleşmiş olması ve kararların veriye dayalı alınıyor olmasının önemini ortaya koymuştur. Ancak bu şekilde sağlıklı ve yerinde bir ölçme ve değerlendirme sistemine sahip olunabileceği, aksi halde belirsizlikler ve öngörülemez durumlar karşısında krizlerin yönetilemeyeceği ortaya çıkmaktadır.

Süreç sonunda kurumlarımız açısından kriz etkilerinin özetle 4 ana konuda incelenip değerlendirilebileceği anlaşılmaktadır. Bu konular COVID-19'un kent üzerinde, kentliler üzerinde, yerel yönetim çalışanları üzerinde ve yerel karar vericiler üzerindeki etkileri şeklinde sıralanabilir.

Pandemi halk sağlığını doğrudan etkilese de kentliler üzerindeki en vurucu etkisi ekonomik etkileri olmuş, bu süreçte hem işyeri hem hane halkı araştırmalarında her iki bölgede de büyük ekonomik kayıplar olduğu görülmüştür. Bu süreçte esnafın gelirleri büyük oranda düşmüş

buna paralel olarak hanelerde de gelir düzeyi azalarak geçim sıkıntısı artmıştır.

İkinci olarak kentlerde, yaşanan bu ekonomik buhrandan olumsuz etkilenmiş, alışlageldik çalışanların değişen uzaktan çalışma koşulları ile kent içi ulaşım ve üçüncü sektöre yönelik yer seçimi kriterlerine bakış farklı bir boyuta ulaşmıştır. Bu bağlamda da mavi yakalı ve görece daha yoksul kesim uzaktan çalışma gibi imkânlardan yeterince faydalanamayarak riskli toplu taşıma ve çalışma ortamlarına maruz kalarak sağlıklarını daha fazla riske atmışlardır. Bu süreçte bisiklet ve yaya ulaşımı gibi sosyal mesafenin korunabileceği daha sağlıklı ulaşım imkânlarına yönelmek uygun bir çözüm gibi görünmekte ancak zorlu coğrafya ve hava koşulları ve uzun sürüş mesafeleri bu alternatifi zayıflatmaktadır.

Salgının etkileri yerel yönetim çalışanları açısından değerlendirildiğinde kentte yaşanan mavi – beyaz yaka ayrımına benzer bir farklılaşmanın belediyelerde de görüldüğü anlaşılmaktadır. Saha da çalışan temizlik, fen, park ve bahçeler, zabıta gibi hizmetler salgından daha fazla etkilenen çalışma grupları olmuşlardır. Belediyede evinden çalışabilecek personelin uzaktan çalışma modeline geçtiği ancak teknolojik altyapı yetersizliği sebebiyle bu geçiş sürecinin yavaşladığı tespit edilmiştir. Vatandaşla temas eden hizmet modellerinde ise dönüşümlü çalışma ile risklerin bertaraf

edilmeye çalışıldığı, ancak personelin kendini yeterince güvende hissetmediği ortaya çıkmaktadır. Her iki kurumda da personelin özveriyle çalışarak hem kendileri, hem vatandaş, hem de kurum için en güvenli ve verimli şekilde sürecin atlatılmasına katkı sağlamaları ve bunun için elinden geleni yapmış olmaları olumlu bir sonuç olarak görülebilir.

Yerel karar vericiler ve paydaşların belediyeler ile ilişkisi irdelendiğinde kriz sürecini atlatmanın kurumsal ve kurumlararası iletişim becerilerini geliştirmeye bağlı olduğu, bunun yanı sıra kriz yönetimi veri paylaşım ve kullanım stratejilerinin önceden belirlenerek bir plan doğrultusunda uygulamaya geçirilmesinin önemi ortaya konulmuştur. Bu planlama ise kriz yönetimi, teknoloji, personel yönetimi, mali yönetim, veri yönetimi, katılımçılık, sağlık, sosyal destek ve erişebilirlik, eğitim ve bilinçlendirme gibi başlıklar altında tasarlanırsa sonraki krizlerde veriye dayalı karar verebilen güçlü ve dayanıklı kentlere kavuşmamız yolunda önemli bir adım olacaktır.

Son olarak çalışmanın iki belediye ortaklığında aynı yöntemlerle gerçekleştirilmesi sayesinde sorunların karşılaştırılması ve çözüm önerilerinin çeşitlendirilmesi sağlanmış, iki belediyenin aralarında oluşturduğu iş birliği sayesinde daha güçlü hale geldikleri görülmüş, benzer iş birliklerinin sonraki çalışmalarda da kurulması gerektiği ortaya konmuştur.

Atıf Önerisi:

Aktaş, Mehmet ve Keşan, Bahadır. 2021. "COVID-19 ve Veriye Dayalı Kentsel Dayanıklılık Politikaları" *TESEV Değerlendirme Notları* 2021/3.

<https://www.tesev.org.tr/tr/research/covid19-ve-veriye-dayali-kentsel-dayaniklilik-politikalari/>

Copyright © Nisan 2021

Tüm hakları saklıdır. Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı'nın (TESEV) izni olmadan bu yayının hiçbir kısmı elektronik ya da mekanik yollarla (fotokopi, kayıtların ya da bilgilerin arşivlenmesi, vs.) çoğaltılamaz.

Bu yayında belirtilen görüşlerin tümü yazarlara aittir ve TESEV'in kurumsal görüşleri ile kısmen ya da tamamen örtüşmeyebilir.

TESEV, bu projeye katkılarından ötürü Bernard van Leer Vakfı'na teşekkür eder.

